N°. 11. Donderdag 14 Maart 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL
ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Herdenking Stichting „Boedi-Oetomo"

bij gelegenheid van haar tienjarig bestaan
1908 - 20 Mei - 1918.

—o—

Gaarne geven wij bekendheid aan het volgende door ons ontvangen rondschrijven:

Javaansche Kunstavond.

Ondergeteekenden, door een groep Javanen hier te lande gemachtigd tot voorbereiding en uitvoering van het plan ter herdenking van het tienjarig bestaan der Vereeniging „*Boedi-Oetomo*" op Java, stellen zich voor, om den 20en Mei a.s. een avond aan Javaansche kunst te wijden.

Deze kunstavond zal slechts toegankelijk zijn voor hen, die een bijdrage ad *f* 1.50 gegeven hebben.

Ingeval gij voor dezen intiemen kunstavond een toegangsbewijs mocht wenschen, wordt u beleefd verzocht, bijgaand biljet *vóór 1 April a.s.* ingevuld terug te zenden.

De toegangskaarten zullen, na ontvangst van een postwissel ad *f* 1.50, door de feest-commissie aan de resp. inschrijvers worden toegezonden.

De Herdenkings-Commissie:
SOORJO POETRO, *Voorzitter.*
TJOKRO ADI SOERJO, *Penningm.*
SOERJO MIHARDJO, *Secretaris.*

Adres van de Herdenkings-Commissie:
Havenstraat 7a, Delft.

FEESTPLAN.

De Feest-Commissie stelt zich voor den 20en Mei 1918 als volgt te vieren:

1. 's-Morgens 10—12 uur, in het gebouw der Theosofische Vereeniging, de Ruyterstraat 67, Den Haag.

   Opening der bijeenkomst; Feestrede van den Voorzitter.

   Uitreiking van het gedenkboek door de Redactie-Commissie aan één der stichters van „Boedi-Oetomo", den heer Goenawan Mangoenkoesoemo, thans te Amsterdam.

   Redevoeringen van den Voorzitter der „Indische Vereeniging", van den Vertegenwoordiger voor Nederland van de vereeniging „Insulinde" en van andere personen, die daartoe het woord zullen vragen.

   Deze bijeenkomst is slechts toegankelijk voor genoodigden.
2. 12 uur: Intieme lunch van Indonesiërs, waarschijnlijk in „Waroong Djawa" aan de Kortenaerkade, Den Haag.
3. 's Avonds 8—10.30 uur, in de groote zaal van het gebouw der Theosofische Vereeniging de Ruyterstraat 67, Den Haag.

Deze avond te wijden aan Javaansche kunst.

Deze kunstuitvoering is slechts toegankelijk voor hen, die voorzien zijn van een kaart.

De Landbouw-Hoogeschool te Wageningen.

—o—

Lang gewacht en stil gezwegen,
. . . .

Op Zaterdag 9 Maart 1918 had de gedenkwaardige gebeurtenis plaats van de opening van de *Landbouw-Hoogeschool* te Wageningen, door *Z. E. den Minister van Landbouw, Handel en Nijverheid.*

De plechtigheid begon om 1 uur n.m. met de ontvangst van de hooge autoriteiten ten gemeentehuize door het Bestuur der gemeente Wageningen.

In de versierde raadzaal waren aanwezig: *Z. K. H. de Prins der Nederlanden*, als vertegenwoordiger van H. M. de Koningin, *Mr. D. J. A. Baron van Harinxma Thoe Slooten*, als vertegenwoordiger van H. M. de Koningin- Moeder, *Z. Exc. F. E. Posthuma.* Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel, *Z.Exc. Th. B. Pleyte*, Minister van Koloniën, *Z.Exc. E. J. J. Rambonnet*, Minister van Marine, de Rector-Magnificus, *Prof. J. H. Aberson* en de professoren der Landbouw-Hoogeschool, de Voorzitters van 1e en 2e Kamer der Staten-Generaal, de Directeur-Generaal v. d. Landbouw en andere autoriteiten.

De Burgemeester van Wageningen, de heer *Mr. H. F. Hesselink van Suchtelen*, opende de plechtigheid met eene toespraak, waarin hij de aanwezigen, in het bijzonder de vertegenwoordigers van HH. MM. de beide Koninginnen en den Minister van L., N. en H. welkom heette, op dezen voor de gemeente Wageningen zoo gewichtigen dag, waarop zij een harer vurigste wenschen verwezenlijkt mocht zien. Spreker wees er op, hoe Wageningen sinds 1876 terreinen en gebouwen kosteloos afstond voor de stichting van een landbouwschool en hoe de plaats steeds meer het centrum werd van ons landbouwonderwijs. Spreker dankte allen, die er toe hadden medegewerkt, om de instelling van hooger landbouw-onderwijs te verheffen tot een Hoogeschool. Hij deelde mede, dat de Raad het overbodig had geacht om, naar oud vaderlandsch gebruik, deze plechtige opening te vereeuwigen door het slaan van een gedenkpenning; de gebeurtenis was op zich zelve genoeg.

Dit samenzijn werd besloten met een luid: „Leve de Koningin", waarna de stoet zich onder klokgelui begaf naar het kerkgebouw der Ned. Hervormde ge-

meente, dat geheel gevuld was met genoodigden. Aanwezig waren o.m. leden van 1e en 2e Kamer der Staten-Generaal en van Gedeputeerde Staten van Gelderland, verschillende autoriteiten op landbouwgebied, deputaties uit de Senaten van de verschillende Universiteiten en vertegenwoordigers van verschillende vereenigingen, w.o. van „*Oost en West.*"

Nadat door een gemengd koor het „Wilhelmus", oude toonzetting, was gezongen, nam allereerst het woord de President-Curator van de nieuwe Hoogeschool, de heer *Jhr. Mr. S. van Citters*, die in een beknopte toespraak wees op de beteekenis van de nieuwe stichting, niet alleen voor den Nederlandschen landbouw, maar wellicht nog meer voor dien in het groote vaderland buiten Europa, want hier zouden de wetenschappelijke mannen worden gevormd, die in die verre gewesten den bewoners zouden leeren, hoe zij de productie hunner vruchtbare gronden zullen kunnen verdubbelen.

De studenten wees spreker op het mooie hunner studie: het naspeuren van het wonderwerk der schepping, en op de schoone taak, die hen na voleindigde studie wachtte.

Daarna hield Z.Exc. Minister *Posthuma* de openingsrede. Na den *Prins* en den heer *Harinxma Thoe Slooten* dank te hebben gezegd voor hunne tegenwoordigheid, waarbij spreker wilde wijzen op het niet onbelangrijk, van groote belangstelling voor den landbouw getuigend feit, dat Z. K. H. zelf landbouwer is en voorzitter van verschillende instellingen op landbouwgebied, en na hun eerbiedig verzocht te hebben zijn dank wel te willen overbrengen aan HH. MM. de Koninginnen voor Hoogstderzelver belangstelling, vervolgde Z.Exc.:

„Wanneer het mij vergund is kortelijk een terugblik te werpen op de wording der wet, waarbij de Landbouwhoogeschool in het leven is geroepen, dan gevoel ik allereerst behoefte een woord van weemoedigen dank uit te spreken aan mijnen overleden ambtsvoorganger, wijlen den Minister Talma, die de wet in 1913 indiende bij het Parlement, een daad, waarmede hij de landbouwwereld in Nederland en zijne koloniën en daarnevens het geheele Nederlandsche volk aan zich heeft verplicht. De landbouw toch, in zijn meest uitgebreiden zin genomen, dus met inbegrip van tuin- en boschbouw, is als tak van volksbestaan van zoo overwegend belang, dat alles wat dienstig is om hem tot hoogeren bloei te brengen, tevens strekt tot vermeerdering der welvaart onzer maatschappij. Het heeft lang geduurd vóór een helder inzicht in den aard van hooger landbouwonderwijs en een juist begrip omtrent de plaats, die het in het systeem van landbouwonderwijs inneemt, in belanghebbende kringen hier te lande gemeen goed waren geworden. De eerste rector-magnificus zal gelegenheid hebben over de lijdensgeschiedenis, die in dezen is doorgemaakt, een woord te zeggen. Het groote euvel was wel, dat de noodzakelijkheid er van niet werd ingezien. Men beschouwde het meer als een weelde, welke men zich eerst zoude kunnen veroorloven, als middelbaar- en lager onderwijs goed zouden verzorgd zijn, meer als de kroon op het landbouwonderwijs dan als het fundament, waarop het andere onderwijs moet rusten en zonder hetwelk dat zich niet naar behooren kan ontwikkelen. De landbouwmalaise van de 80er jaren deed de oogen van velen wel opengaan, maar tot vaste voorstellen tot het in 't leven roepen eener inrichting van hooger onderwijs kwam het niet, omdat er ernstig verschil van meening bestond omtrent den aard daarvan, n.l. of zij, in welken vorm ook, een onderdeel eener universiteit moest worden of eene zelfstandige hoogeschool. Van de Regeering kon bezwaarlijk een voorstel uitgaan, zoolang dat punt niet tot klaarheid was gebracht. Het eenige, dat — weer na jaren wachtens — kon verkregen worden, was de bepaling, in het additioneele artikel XXV van de wet van 22 Mei 1905 vastgelegd, dat het van Rijkswege te geven hooger landbouw-onderwijs nader bij de wet zoude worden geregeld.

Toch kon het zoo niet blijven. De concurrentie met het buitenland, gevolg van de toenemende aanraking met het wereldverkeer, deed hoe langer hoe sterker de behoefte gevoelen aan eene zoo grondig mogelijke kennis van de factoren, waardoor dit beheerscht wordt. Deze aan een wetenschappelijk onderzoek te onderwerpen, voor zoover zij den landbouw betreffen, en hun onderlingen samenhang op te sporen, en tevens de mannen te vormen, die zich blijvend met deze zaak kunnen belasten, kan alleen het werk eener inrichting van hooger landbouwonderwijs zijn. Ook Indië met zijn talrijke groote landbouwbedrijven, zijn kostbaar boschbezit en zijn millioenen voedenden inlandschen landbouw, vroeg steeds luider om wetenschappelijk gevormde leiders en voorlichters.

De Regeering achtte omstreeks 1910 de tijden rijp voor een beslissing. De tegenstelling: universiteit of hoogeschool scheen haar te zijn opgelost ten gunste der laatste. Het hooger landbouwonderwijs, dat zich bezig houdt met het onderzoek van de methoden van toepassing der wetenschap, kan zich, meende zij, niet onbelemmerd aan haar taak wijden, indien zij zich te voegen had naar de regelen eener universiteit, waar de studie der wetenschap om haar zelfs wille andere methoden van onderzoek eischt. Voor vrije ontwikkeling behoefde zij de zelfstandige hoogeschool. Bij Koninklijke boodschap van 17 Mei 1913 werd de wet, die gelijktijdig twee hoogescholen in het leven zoude roepen, bij het Parlement ingediend.

Thans is het 1918 geworden, en men zal zeggen, dat de behandeling der wet dus wel lang heeft geduurd. Bij mijn optreden in 1914 vond ik de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer reeds in ontwerp gereed. Dat ik in de toen heerschende omstandigheden mij niet dadelijk aan dit werk kon wijden, zal wel niemand bevreemden. Doch er kwam iets bij, wat mij, ook toen er eenige stabiliteit in de crisistoestanden was gekomen — als men daarvan mag spreken — weerhield de behandeling van de wet op het hooger landbouw- en hooger veeartsenijkundig onderwijs voort te zetten; dat was mijn bezwaar tegen het in de wet aangenomen beginsel, dat de Landbouwhoogeschool te Wageningen zou gevestigd zijn. Ik heb mijn meening ten aanzien van dit punt duidelijk en onomwonden ter kennis van het land gebracht en behoef er hier niet op terug te komen; de strijd, die er over gevoerd is, ligt nog versch in het geheugen van iederen ingewijde. Het is ook wel begrepen, dat ik in deze geleid werd door denkbeelden van geheel principieelen aard omtrent de behoefte eener inrichting van hooger onderwijs wat haar levensvoorwaarde betreft, behoefte namelijk aan gemakkelijk verkeer met het volle wetenschappelijk leven van den tegenwoordigen tijd. Het was niet een tegenzin tegen Wageningen; integendeel denk ik aan mijn hier doorgebrachten studietijd nog steeds met genoegen terug. En ik kan dan ook van harte een gelukwensch uitspreken tot deze gemeente, nu de Volksvertegenwoordiging heeft besloten de Landbouwhoogeschool hier te laten, blijkbaar van oordeel dat de bezwaren voor de verplaatsing grooter waren dan de voordeelen."

De Minister bracht hulde aan de gemeente en den burgemeester, voor wat zij gedaan hebben voor het landbouwonderwijs, om vervolgens er op te wijzen, dat de nieuwe instelling nog lang niet volmaakt is.

„Alles kon ook niet worden geregeld, zooals ik het het liefst gewild had; het was niet mogelijk alle vakken te bezetten op mij volkomen bevredigende wijze. Echter zijn afspraken gemaakt en toezeggingen verkregen, die het mogelijk zullen maken in het bestaande spoedig de nog noodzakelijke verbeteringen te brengen. Daarnaast ligt in het voornemen na de opening der hoogeschool verschillende voorzieningen te treffen; ik noem bijvoorbeeld het, reeds in beginsel besproken, instituut voor veeteelt, den boschbouw, ook in verband met een boschbouwproefstation; verschillende deelen van den tuinbouw; de tropische hygiëne. Men had kunnen overwegen dit alles eerst in orde te maken alvorens de hoogeschool in werking te stellen, doch dit zou beteekend hebben een belangrijk oponthoud, wat ik, nu eenmaal de zaak zoover gevorderd was, beslist wilde vermijden. Bovendien, zoolang de hoogeschool niet officieel gevestigd was, ontbraken de door de wet aangewezen adviseerende colleges, en nu kan met deze voortgewerkt worden.

„Voor het hooger landbouwonderwijs ligt nu de weg vrij; het heeft een kweek- en oefenplaats, die ook de wettelijke sanctie heeft, en de docenten en onderzoekers hebben de maatschappelijke positie, die hun toekomt. Thans geldt het èn de wetenschappelijke plaats, èn het aanzien bij de landbouwpraktijk te handhaven en te veroveren. Op het gebied der landbouwwetenschap is zeker reeds iets bereikt, doch de Landbouwhoogeschool zal alle krachten hebben in te spannen, eensdeels om op te bouwen wat nog slechts uit wetenschappelijk oogpunt een begin van leven heeft, en voort te werken aan wat reeds verder gevorderd is en anderdeels om hare leerlingen te brengen op het hoogst bereikbaar peil voor bekwaamheid en geschiktheid.

„Als inrichting van hooger onderwijs zal zij zich met zusterinrichtingen in het buitenland in verbinding kunnen stellen en de mannen tot zich trekken, die zij noodig heeft om te voldoen aan hare bestemming om een baken te zijn voor den Nederlandschen en Kolonialen landbouw. Het gebied harer werkzaamheid wordt niet beperkt door de enge grenzen van ons vaderland en nog minder door die van de plaats, welke de eer heeft, haar te herbergen. Met ruimen blik zal van hieruit worden waargenomen al wat voor haar belangrijks geschiedt in binnen- en buitenland, om, zoo het daartoe aanleiding geeft, het tot een voorwerp van studie en onderzoek te maken ten voordeele van den vaderlandschen en den kolonialen landbouw. En daarnaast zal zij leven in de nauwste aanraking met het bedrijf, waarvan zij de gronden, den samenhang en de uitkomsten heeft te onderzoeken. Hare leerlingen, die niet meer naar den vreemde behoeven te gaan om hunne opleiding te voltooien, zullen hier, naast de juiste wetenschappelijke methode, eerste voorwaarde voor eigen vruchtbare werkzaamheid, tevens leeren kennen de behoefte van onzen landbouw en die onzer Koloniën. Wat de hoogeschool daarvoor behoeft zullen de haar door de wet gegeven verzorgers, het college van curatoren in samenwerking met den Senaat, hebben te overwegen en te bevorderen; het verheugt mij een vijftal mannen van hunne beteekenis te hebben bereid gevonden om in dat hooge college zitting te nemen. Ik twijfel er niet aan of zij zullen aan het Departement van Land-

bouw, Nijverheid en Handel steeds een open oor en een warm hart vinden als zij de belangen der hoogeschool komen bepleiten. Voor mij zelf kan ik dit zonder aarzelen zeggen; gelijk ik reeds in de Kamer heb verklaard, zal ik, nu eenmaal de beslissing gevallen is, alles doen wat in mijn vermogen is om de Landbouwhoogeschool, ook te Wageningen, te doen slagen. Voor mijne opvolgers kan ik natuurlijk niet spreken, doch dan mag ik er nog op wijzen, dat de directeur-generaal van den Landbouw, de blijvende man, zeker niet zal nalaten voor de goede zaak te pleiten en zoo noodig te strijden. Zoolang de tegenwoordige directeur-generaal daar zit, zijn wij allen daarvan verzekerd; het verheugt mij ook voor hem, die zich zoozeer voor het tot stand komen van deze hoogeschool heeft beijverd, jaren lang, dat deze dag is aangebroken, en ik wensch hem daarmede van harte geluk.

„En thans, Koninklijke Hoogheid, hoogeachte toehoorderessen en toehoorders, noodig ik u uit, u te verheffen van uwe zitplaatsen, ten einde de plechtigheid van het oogenblik te bevestigen. Moge de nieuwe hoogeschool steeds toenemen in bloei en in kracht; moge zij rijke vruchten dragen, tot voldoening van hen, die in en voor haar werken, tot zegen voor hare leerlingen, tot heil van ons vaderland, zoo hier als aan verre stranden.

„Ik verklaar namens de Regeering de Nederlandsche Landbouwhoogeschool te zijn geopend."

Hierna verkreeg de rector-magnificus, prof. J. H. Aberson, het woord, die, na dank betuigd te hebben voor zijn benoeming, een terugblik wierp op de geschiedenis van het landbouwonderwijs, om vervolgens uiteen te zetten, waarom een afzonderlijke hoogeschool noodig is en hoe het onderwijs aan deze school zal worden ingericht.

Na de rede van prof. Aberson zong het koor: „Wilt heden nu treden!" uit Valerius' Gedenckklank, waarmede de plechtigheid was afgeloopen.

In „Junushoff" werd vervolgens receptie gehouden.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Onderwijsresultaten.

Eenigen tijd geleden werd over geheel Indië een onderzoek ingesteld naar de verspreiding der kennis van lezen en schrijven onder de Inlandsche bevolking, ten einde na te gaan of in de verschillende gewesten op een voldoend aantal personen gerekend zou kunnen worden, in staat om als volksteller op te treden.

De heer A. M ü h l e n f e l d te *Bandoeng* deelt in de *Locomotief* den uitslag van dat onderzoek mee en knoopt daaraan eenige opmerkingen vast.

Al kunnen de resultaten van het gehouden onderzoek geen aanspraak maken op volstrekte nauwkeurigheid, eenige plaatselijk ingestelde onderzoekingen naar de relatieve betrouwbaarheid der cijfers vielen voldoende bevredigend uit. Gemiddeld worden op Java op elke 1000 zielen slechts 15 volwassen mannen aangetroffen, die de kunst van lezen en schrijven op eenigerlei wijze machtig zijn.

Daar deze cijfers voor de meisjes nog zeer veel ongunstiger zijn, mag veilig aangenomen worden, dat op elke 1000 zielen op Java en Madoera slechts hoogstens 16 volwassen personen van beiderlei kunne aangetroffen worden, die de schrijfkunst verstaan. lezen en schrijven verstaan.

Madioen en *Soerakarta* met 24 en 23 volwassen mannelijke alphabeten per 1000 zielen, geven de gunstigste, *Batavia* en *Madoera* met 9 en 6 per 1000 de ongunstigste cijfers, waarbij in aanmerking genomen moet worden, dat op het platteland van *Batavia*, waar ongeveer $^{9}/_{10}$ der geheele bevolking woont, slechts ± 5 volwassen mannen op eenigerlei wijze schrijven, terwijl in het Tangerangsche, Meestersche en Krawangsche zelfs districten zijn, waar op 1000 zielen slechts één of twee volwassen personen aangetroffen worden, die de schrijfkunst machtig zijn.

De gunstigste verhoudingen vertoonen de Vorstenlandsche hoofdplaatsen *Solo* en *Djokja*, waar het aantal volwassen mannelijke alphabeten 14 en 9 pct. der geheele bevolking bedraagt en derhalve ± 55 en 35 pct. der volwassen mannen, terwijl te *Batavia* slechts ruim 6 pct. der bevolking of ± 25 pct. der volwassen mannen lezen en schrijven kunnen.

Dit vindt vermoedelijk zijn oorzaak in het feit, dat *Solo* en *Djokja*, maar vooral eerstgenoemde plaats, een centrum van eigen cultuur gebleven is, waar onderricht in lezen en schrijven als iets noodzakelijks gevoeld werd, zoodat men het er vaak van kampong-genooten leerde en *Solo* bovendien een der belangrijkste plaatsen van het Javaansche intellect is.

„Dat de oude cultuur in dit opzicht werkelijk van grooten invloed was, wordt overigens nog door de op Bali bestaande verhoudingen bewezen.

Op dat eiland toch, waar de oude Hindoe-Javaansche cultuur nog van zoo overwegende beteekenis is, kunnen de meeste volwassen mannen lezen en schrijven en dat niettegenstaande er slechts zeer weinig gouvernementsscholen zijn, welker oprichting dan nog grootendeels slechts van weinige jaren her dagteekent."

In het algemeen zijn de cijfers betreffende de gewesten der Buitenbezittingen veel gunstiger dan die omtrent Java. Een vergelijking van bovengenoemde gegevens met de cijfers betreffende den stand van zaken in eenige andere koloniën valt beslist in ons nadeel uit, zooals uit onderstaand staatje blijkt, waarvoor enkele gegevens, loopende over 1913, 1913—'14 of 1914 (al naar gelang ze beschikbaar waren), gebruikt zijn.

Naam van het land.	Zielental.	Aantal Inl. leerl. L.O. [zoowel openb. als bizonder].	Percentage op de totale bevolking.	Kosten in millioenen guldens.	Aantal openb. Inl. lagere scholen per 100.000 zielen [de volksscholen inbegr.]
Nederl.-Indië . . .	pl.m. 50.000.000	664.684	1.3	6.5	11
Britsch-Indië . . .	315.000.000	7.217,274	2.3	30	42
Madagascar. . . .	3.150.000	pl.m. 90.000	2,9	?	21
Filippijnen 1914 . .	9.000.000	501.379*a*	5.6	8.8	47
idem 1866 . . [Spaansch]	4.410.000	230.358	5	?	?
Nederland	6.339.700	959.007	15	41	54

a. Dit getal betreft uitsluitend de gouvernements lagere scholen. Het zal nog zeer lang duren, eer we op het peil van de Filippijnen, Madagascar of Britsch-Indië staan, al zullen we daarnaar met alle macht moeten streven.

Immers zoolang het aantal alphabeten niet aanzienlijk vermeerderd is, zijn tal van goede maatregelen en belangrijke hervormingen bij voorbaat tot geheele of gedeeltelijke mislukking gedoemd.

„Hoeveel minder ernstig zou het welslagen van allerlei nieuwe regelingen en hervormingen in gevaar gebracht worden, indien men overal in Indië beschikken kon over een flinken kern voldoende onderlegde menschen.

Thans blijft het nog geruimen tijd modderen en schipperen. Als men mij dan ook zou vragen: Wat is het, dat we in Indië voorloopig het meest noodig hebben, dan zou ik willen antwoorden: onderwijs, onderwijs en nog eens onderwijs!"

Hierin verschilt schr., zooals hij trouwens zelf opmerkt, met den heer A c h m a d, een der bekwame S. I.-leiders, die eenige jaren geleden te *Semarang* zeide: „Onderwijs, goed, hygiëne goed, irrigatie goed, doch geef ons recht, recht, recht, dat is het, wat we het meest behoeven!"

Niet, dat de hr. Mühlenfeld meent, dat er op het gebied van het recht niet nog veel te doen valt, maar hij is van oordeel, dat het ook in 't belang is van de totstandkoming van goede rechtsverhoudingen, dat de roep om onderwijs voorloopig nog luide blijft klinken.

„Eerst, wanneer men over een stevige onderwijsbasis kan beschikken, zal men intusschen bemerken, hoeveel gemakkelijker het daardoor alleen reeds moet vallen in den strijd voor recht, hygiënische verbeteringen, agrarische hervormingen, kortom 'n menschwaardig volksbestaan, beslissende overwinningen te behalen, dan toen men met een leger van grootendeels analphabeten den eersten stormloop begon."

Woekerwinsten.

Een der hoofdredacteuren van het *Soer Hbl.*, de heer B o o n, heeft in een artikel, dat bovenstaanden titel draagt, getracht, een approximatieve berekening te maken van de winsten, welke de stoombootmaatschappijen maakten vóór den oorlog en die, welke ze nu behalen.

Daartoe neemt hij een vrachtschip van gemiddelde grootte, 5.000 ton deadweight, waarvan de kostprijs bedroeg 5 à 7 pond sterling per ton. Een gemiddelde aannemende van 6 pond, komen we tot een prijs van 30.000 pd. st. of *f* 360.000.

De exploitatiekosten worden door hem begroot op *f* 300.000 vóór den oorlog en op *f* 670.000 heden (waarbij de kosten van reparatie „pro memorie" zijn opgebracht) voor 3 reizen naar *San Francisco*.

„Een schip van 5.000 ton deadweight beteekent 5.800 ton van 40 cub. feet. Hiervan dient afgetrokken te worden 25 pct. voor de machine-ruimte. Wij houden dus over als laadruimte ca. 4.300 ton." Op drie reizen kan het dus 3 × 4.300 ton = 12.900 ton lading vervoeren.

Vóór den oorlog was de opbrengst: 12.900 ton à

6 dollar (uitreis) = 77.400 dollars; retourvracht à 4 dollar (thuisreis) geeft 51.600 dollar of samen 129000 dollar = *f* 322.500.

Thans is de opbrengst:

12.900 ton à 50 dollar = 645.000 dollar (uitreis) en 12.900 ton à 25 dollar = 322.500 dollar (thuisreis), of samen 967.500 = *f* 2.418.750. We krijgen dus vóór den oorlog een winst van *f* 22.500 en thans van *f* 1.748.750 of in percenten uitgedrukt van ca. 6 pct. en van 485 pct.

Geen rekening is gehouden met reparaties en met het percentage over de vracht, welke volgens usance aan de officieren wordt uitgekeerd. Vóór den oorlog kon men er dus maar juist komen, ja had zelfs een subsidie noodig, „om te voorzien in gevallen, dat er onvoldoende lading was of er tegenvallers waren op het gebied van reparaties." Dit mag echter „geen reden wezen om thans den landbouw en den export zoodanig het vel over de ooren te halen, dat beiden een onberekenbaar groot nadeel wordt gedaan."

Al zijn er thans reeds schepen verhandeld voor *f* 1000 per ton, zoo kan men het niet op den huidigen kostprijs van schepen gooien, daar deze niet voor de tegenwoordige fancy-prijzen op de balans compareeren, maar voor normale prijzen, waarop *reusachtig* afgeschreven is, zoodat ze voor aanzienlijk veel lager dan zelfs *f* 60 per ton te boek staan, en met het oog daarop zijn wij gerechtigd te zeggen, dat de stoomvaartmaatschappijen zich ten koste van Indië verrijken op een wijze, welke niet door den beugel kan."

Het is hoog tijd, dat de regeering zich eens bemoeien gaat met den ongezonden toestand, geboren uit de onzinnig hooge vrachtprijzen. „Bovendien raden wij haar aan om, met het oog op de gevaren, welke ons als zeevarende natie in de toekomst dreigen, voortspruitende uit een eventueelen verkoop van onze handelsvloot aan 't buitenland, thans reeds een wet uit te vaardigen, waarbij, niet alleen voor den duur van den oorlog, maar voor een tijdperk van minstens tien jaren, het vervreemden of verhuren van onze koopvaarders onder gouvernements controle gesteld wordt."

Veterinaire causerie.

In een „veterinaire causerie", voorkomende in het *Soer. Hbld.* van den heer J. Koning, wijst deze op het feit, dat de Inlandsche bevolking tracht te ontkomen aan de bepaling, dat geen vrouwelijk rundvee of karbouw geslacht mag worden zonder toestemming van den gouvernements-veearts of een anderen deskundige.

Het voor de verdere teelt afgekeurde vrouwelijk vee moet voorzien zijn van het brandmerk S. L. B. (slachtbank). De Inlander echter, die nog geen begrip heeft van het belang van een gezonden veestapel en de maatregelen, die daarvoor noodig zijn, tracht, ter wille van het lieve geld, ook ander vrouwelijk vee naar de slachtbank te brengen, en zoo wordt in verschillende residenties het genoemde brandmerk op listige wijze nagemaakt, welk feit niet strafbaar gesteld is.

De gouvernementsveearts te *Bondowoso* heeft nu zoogenaamde „soerats ketrangan" ingesteld, waarin behalve de naam van den eigenaar en van de dessa, waar hij woont, ook het signalement van het dier opgenomen is. Zonder overlegging van dezen soerat wordt geen vee geslacht.

Ook kwaadwilligheid is door boven aangegeven maatregel in de residentie Besoeki tot op een tiende teruggebracht. De Inlander toch betoonde zich zeer vernuftig in het uitdenken van middelen om vrouwelijk vee toch geslacht te krijgen. Of het heette verongelukt te wezen, dan wel hij sneed het de punt van de tong af.

Natuurlijk kan het Inlandsch bestuur heel wat bijdragen tot het verkrijgen van een gezonden toestand en men kan dan ook zeggen, dat uit de slachtstaten de kwaliteit van dat bestuur blijkt.

De aanleiding tot deze knoeierijen is, dat er op het oogenblik een groote vraag bestaat naar huiden, zoodat er zelfs handelshuizen zijn, die voorschot geven op de huid van dieren, die nog absoluut goed zijn voor de teelt. Is het voorschot aangenomen en met de den Inlander eigen snelheid verteerd, zoo is hij in zekeren zin gedwongen zijn beest te slachten, ook al erlangt hij daartoe geen toestemming.

Al is echter in verschillende gewesten het aantal geslachte runderen en buffels toegenomen, toch blijkt uit de staten van de veeartsen, dat de veestapel in de laatste jaren in getalsterkte is vooruitgegaan.

In streken, waar de suikercultuur op intensieve wijze gedreven wordt, vereischt de verzorging van den veestapel steeds bijzondere aandacht, daar voor lorrie-trekdieren hoofdzakelijk vrouwelijk vee wordt gebezigd, wat het goedkoopst is, zoodat de Inlander in één campagne er de aanschaffingskosten gemakkelijk weer uithaalt.

In gewesten met veel suikerfabrieken, waar weinig railbaantransport is, kan de achteruitgang van den veestapel ongetwijfeld aan bovengenoemde omstandigheid geweten worden, daar de vrouwelijke lorrietrekdieren in twee campagnes voor de teelt geheel bedorven zijn.

Gelukkig neemt het railbaantransport op de suikerfabrieken meer en meer toe.

Suriname.

(Officieel) .Van den gouverneur van Suriname is een draadbericht gekomen, inhoudende, dat de Koloniale Staten met 7 tegen 2 stemmen hebben bekrachtigd een door den gouverneur voorgestelde verordening, waarbij alle mannen en vrouwen van 16 tot 50 jaar, die geen middel van bestaan hebben en lichamelijk tot arbeid geschikt zijn, verplicht worden landarbeid te verrichten in het belang van de levensmiddelenvoorziening.

Gedurende 14 dagen staat de gelegenheid open een arbeidsovereenkomst aan te gaan.

De verordening is dadelijk in werking getreden.

Naar het ons toeschijnt, heeft men nu een voortreffelijke gelegenheid om een nauwkeurige statistiek samen te stellen — en te publiceeren! — van het aantal mannen en vrouwen, die geen middel van bestaan hebben. Tot dusverre heeft men steeds in den blinde geschermd met dit aantal en daaruit allerlei conclusiën getrokken omtrent den afkeer van arbeid der creolenbevolking.

* * *

In ons vorig nummer maakten wij melding van het bericht in de *N. R. Ct.*, dat het stoomschip „Vulcanus" van de Kon. Nederl. Stoombootmaatschappij, dat te Curaçao lag, naar Argentinië zou gaan om van daar graan of meel te halen voor Suriname. De Amerikaansche regeering maakte aanvankelijk bezwaar tegen het leveren van de voor de reis benoodigde kolen. Zij stemde echter op aandringen van onzen gezant daarin toe, op voorwaarde, dat de „Vulcanus", na het volbrengen der reis, naar New-York zou komen om een reis te maken onder de bepalingen van de voorloopige overeenkomst.

Daar een tweede telegram van den Gouverneur den toestand in Suriname ernstig noemde, heeft de Minister van Landbouw ook in deze voorwaarde toegestemd.

Nu lezen wij in een Reuterbericht van 7 Maart (zie Avondblad *N. R. Ct.* van dien datum) dat de uitvoer van Argentinië *uitsluitend gereserveerd zal worden voor de Entente-volken*, in ruil voor steenkolen, andere koopwaren en financieelen steun. Is dit bericht juist, dan zou de Vulcanus een vergeefsche reis doen en daarna misschien toch verplicht worden naar New-York te gaan om een reis te maken „onder de bepalingen van de voorloopige overeenkomst." Wij vertrouwen, dat onze regeering zich zal vergewist hebben van de juistheid of onjuistheid van het Reuter-bericht en daarnaar hare maatregelen genomen.

* * *

Op uitnoodiging van de Vereeniging voor Staatkunde te Leiden, zal Donderdag 14 dezer in de Studentensocieteit Minerva als spreker optreden baron Van Asbeck, oud-gouverneur van Suriname, met het onderwerp: Verkoop van koloniën.

In het bijzonder zal spreker daarbij de volgende vraagpunten behandelen: 1°. Is in het algemeen verkoop van koloniën (voor geld, rechten, enz.) geoorloofd?

2°. Zoo neen, kan een koloniale mogendheid recht daartoe ontleenen aan hare onmacht, in verband met schuld der bevolking aan achterlijke ontwikkeling?

3°. Is goedkeuring van overdracht door de bevolking der kolonie noodig?

De toevoeging „in verband met schuld der bevolking aan achterlijke ontwikkeling" doet in dit verband vreemd aan, omdat het bewijs niet te leveren is, dat de bevolking schuld heeft aan de achterlijke ontwikkeling.

Wij zouden aan de afdeeling 's-Gravenhage van „Oost en West" in overweging willen geven, baron van Asbeck uit te noodigen zijne lezing hier voor de vereeniging te herhalen. In elk geval hopen wij, dat baron van Asbeck zijne lezing zal publiceeren, hetzij in brochure-vorm, hetzij in een of ander tijdschrift, opdat zijn denkbeelden in wijder kring bekend worden.

In dit verband vestigen wij de aandacht van onze lezers op een artikel van den heer *Fred. Oudschans*

Dentz in het Maartnummer van „*Neerlandia*", waarin de schrijver een ontkennend antwoord geeft op de vraag: „*Is Suriname een zinkend schip?*"

Het artikel eindigt met deze woorden: „Verzwakken zullen de stemmen van hen, die het erfdeel der vaderen zouden willen verkoopen, want „wat Nederland eenmaal afstaat aan Koloniaal bezit", zeide terecht Dr. H. P. N. Muller, „zal het nooit terug krijgen en ook niet kunnen vervangen."

* * *

In een onzer vorige nummers namen wij stukken over uit de „Maroni-brieven" in „*De Surinamer.*"

Een der brieven, door ons niet vermeld, handelende over de Boschnegers aan de Marowijne, gaf aan een inzender in „*De Surinamer*" van 14 October aanleiding tot eenige opmerkingen. De inzender is blijkbaar goed op de hoogte van de Boschneger-aangelegenheden.

Een zijner mededeelingen volge hier:

......„Onjuist is hetgeen verder gezegd wordt omtrent het dorp Cottica in de Boven-Lawa. In den brief wordt het voorgesteld, alsof de Boninegers, die daar wonen, Fransche onderdanen zijn. Dit is niet juist en het opperhoofd der Fransche Boninegers woont aan den Franschen oever, op Agordee of Gramankondre, welk dorp een uur varens boven Cottica ligt.

Op Cottica woont een groep Boni's, die zich zelve als Nederlandsche onderdanen beschouwen en als dusdanig door ons Gouvernement worden erkend. Wat is het geval? Toen de delta tusschen de Lawa en Tapanahony aan Ndeerland werd toegewezen, vertrok de Gouvernements-Landmeter *W. L. Loth* naar de Boven-Lawa om van uit het dorp Cottica aan de Lawa een lijn naar de Tapanahony te traceeren.

De heer *Loth* kreeg tevens in opdracht van het Bestuur om de Boninegers, die het Fransche gezag hadden aanvaard, weer over te halen zich aan het Holl. gezag te onderwerpen. In een groote vergadering (grankroetoe) waarop alle Boni's die eenig aanzien hadden, tegenwoordig waren, bepleitte de heer *Loth* deze zaak. Na lang wikken en wegen trok Graman *Hanateaux* zich met zijn raadslieden terug, om in kabinet het voorstel te overwegen. Na een poos keerden zij in de vergadering terug en werd aan Awensai (de broer van den lateren Graman Ochi) opgedragen het antwoord aan den heer *Loth* mede te deelen. *Awensai* wees toen in de volgende beeldspraak het voorstel van de hand: „Meneer, wanneer u er een kippenkweek op nahoudt en u gooit nooit een handvol koren naar die kippen, zoodat zij verhongeren en wegloopen naar het erf van uw buurman, die uit medelijden hen begint te voeden tot zij aan zijn erf gewend raken en bij hem blijven, omdat hij ze geregeld voedt. Wanneer nu die kippen weer vet zijn geworden en gij wordt weer begeerig ze te bezitten, denkt u dan dat zij terug zullen keeren, dadelijk wanneer u ze weer roept? Neen immers! Wel om dezelfde reden zullen wij niet terugkeeren tot het Holl. gezag."

Tegenargumenten baatten niet. De heeren wenschten niets meer van het Holl. Bestuur te weten.

De heer *Loth* gaf hun toen te kennen, dat zij als Fransche onderdanen dan geen recht hadden op Holl. grondgebied te blijven wonen en dat zij van daar moesten verhuizen. Dit geschiedde met bekwamen spoed; in enkele weken was al wat Boni was aan den anderen oever gevestigd. Het leven aan den Franschen kant was echter alles behalve couleur de rose voor allen en een 50-tal mannen en vrouwen kwamen zich na enkele jaren weer op Cottica nederzetten en beloofden bij monde van hun kapitein Bajon, weer gehoorzaamheid aan het Holl. Bestuur. Op Cottica wappert dan ook fier Neerlands driekleur en Bajon en de zijnen zijn er wat trotsch op Doisi-man (Nederlanders) te mogen zijn."......

* * *

Evenals bij gelegenheid van de vorige jaarbeurs heeft het Departement van Koloniën ook nu weer een geschrift uitgegeven, getiteld: „Gegevens omtrent handel, nijverheid, enz. van de Koloniën Suriname en Curaçao." In kort bestek vindt men in dit boekje veel nuttigs bijeen. De statistieke opgaven loopen van 1910—1916. Op 31 December 1916 bestond de bevolking van Suriname uit 102330 personen, waarvan te Paramaribo ongeveer 38000.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Toekomst der Suikerindustrie. In de *Sinar Djawa* wordt er de aandacht op gevestigd, dat de suikerindustrie op Java een weinig hoopvolle toekomst te gemoet gaat. De suiker, die niet meer door Amerika en Australië wordt opgekocht, niet uitgevoerd kan worden; Engelsche schepen, die Indië niet meer aan doen en Duitschland, dat in 't geheel niet meer koopen kan; Japan, dat als eenige concurrente overblijft, vrij spel zal hebben — ziedaar — alzoo de schrijver — de oorzaken, dat de suikerindustrie te gronde zal gaan.

Wat zullen de fabrieken op Java dan moeten doen? Wat komt er van de grondhuur terecht? Waar moeten de arbeiders naar toe, die tot nu toe van de suikerindustrie hun bestaan hebben? Weg alle koelieloonen, weg de ambachts- en smidsarbeid, weg alle verdiensten, zoo noodig voor de Inlandsche bevolking in de streken, waar riet geplant wordt, waar de suikerfabrieken tot nu toe bloeiden.

Niet getreurd! alzoo de schrijver! De S. I. en anderen hebben reeds herhaaldelijk er op gewezen, welke nadeelen de Inl. bevolking van de suikerindustrie ondervindt, daar zij slechts ten eigen bate op de belangen der kapitalisten let en die der Inl. bevolking geheel terzijde stelt, waar de gronden en het water slechts ter wille van den fabrikant gebruikt worden, ten nadeele van den eigen landbouw der bevolking. En daarom, plant *padi*, *padi* en nog eens *padi*, waaraan dit vruchtbare land zoo dringend behoefte heeft. Alle krachten moeten daartoe aangewend worden, opdat Java, dat n.b. als het rijstland bij uitnemendheid bekend staat, maar steeds aan rijst te kort kwam, te dien opzichte niet meer van het buitenland behoeft af te hangen ter voorziening in de eigen behoefte van het volk.

En de fabrieken? Kan het Gouvernement daaraan niet een andere bestemming geven? Kunnen er geen andere artikelen gefabriceerd worden, zooals papier enz., zoodat Indië ten opzichte daarvan niet meer afhankelijk zij van het buitenland, zooals tot nu toe het geval is?

„Gemaskerd." *K. Moejadi*, candidaat Inlandsch ambtenaar, wekt in de *Kaoem Moeda* de bekwamen onder de Indiërs op om samen te werken, ten einde de landgenooten ook financieel tot ontwikkeling te brengen en op te heffen. Hij motiveert die opwekking door te verklaren, dat deze ontwikkeling en opheffing niet van de zijde der Regeering verwacht worden, waar de uitvoerders van den Regeeringswil en hun politiek nog steeds „gemaskerd" tegenover de Indiërs staan. Als een gevolg hiervan, zijn de Indiërs dan ook genoodzaakt, waar zij nog de zwakkeren zijn, voor hunne ontwikkeling in het verborgene te werken.

Wanneer? *Ho Aoe Aoe Ho* vraagt in de *Pewarta Deli* aan de Regeering: of de tijd nog niet daar is, om de Inlanders te brengen onder gelijke rechtspraak met de Europeanen. Wanneer zullen zij ook bij gelijke capaciteit in dezelfde betrekking benoemd kunnen worden en hetzelfde tractement als de Europeanen genieten?

K. M. zegt in hetzelfde blad, dat hij nu reeds zestien jaren wacht op de vervulling van de belofte in de Troonrede van 1907 aan Indië gedaan, wat betreft het toegankelijk maken van de betrekkingen bij de Rechterlijke Macht ook voor Inlanders.

Taalkennis. Een Inl. officier van Justitie laakt 't in de *Darmo Kondo*, dat de voorzitters van Landraden over 't algemeen zoo weinig kennis hebben van de inheemsche talen, van het Maleisch in 't bijzonder, dientengevolge in hunne beoordeelingen afhankelijk zijn van de Inl. leden, voornamelijk van den Inl. Officier van Justitie. Maar nog meer betreurt hij 't, als de Inl. officieren de kennis van de Nederl. taal missen, dus niet bij machte zijn om de voorzitters te verstaan en te begrijpen en waar noodig voldoende in te lichten. Hij acht 't daarom dringend noodig, dat slechts Inl. officieren worden benoemd, die een diploma hebben van kennis der Ned. Taal en dat de administratie van de *djaksas* en *adjunkt-djaksas* in die taal gevoerd wordt. Den redacteur van bovengenoemd blad verzoekt hij een exemplaar van de krant, waarin hij dit stuk geschreven heeft, den G.-G. en de Dir. van B. B. en Justitie te willen doen toekomen.

Een Pleidooi. In de *Neratja* komt een artikel voor van H. A. S., waarin deze de clementie inroept van den G.-G. voor de Djambische veroordeelden. Toen Djambi door de G.-G. van Heutsz en Idenburg onder

rechtstreeksch Ned. gezag gebracht werd, heeft z.i. macht boven recht gegolden. Vorsten en bevolking hebben slechts gebukt voor het geweld en de overmacht, zij hebben zich niet vrijwillig onderworpen.

Een Waarschuwing. Naar aanleiding van de opwekking tot Inlanders gericht, om vele fabrieken op te richten, waarschuwt *Tacsbier Siregar* in de *Pewarta Deli* zijne landgenooten tegen te grootsch beginnen, daar zij daartoe nog niet ontwikkeld en geschikt zijn. Op het gebied van landbouw, handel en klein-industrie zijn daarentegen z.i. tal van zaken, waarvan de Inlander wel verstand heeft. Laten we ons dus liever hierop toeleggen, dan zullen wij eerder tot welvaart komen en zoo langzamerhand tot meerdere kennis en ontwikkeling geraken.

„Inlandsche Stemmen." *Abdoel Moeis, Raden Noto Negoro* en *Hadji Abdul Salim*, hebben op de volgende wijze de uitgifte van een Hollandsch veertiendaagsch tijdschrift, onder dezen titel aangekondigd: „Het is ons bekend, dat er zich onder het Eur. publiek velen bevinden, die den Inlander welgezind zijn en met belangstelling het ontwaken der Inl. samenleving volgen, doch die tot nog toe daarover niet van Inl. zijde konden worden ingelicht. Hen in de gelegenheid te stellen de Evolutie der Inl. maatschappij geregeld te volgen, ligt in de bedoeling van dit tijdschrift, waarvan de leiding in alleszins bevoegde handen zal worden gegeven. De redactie stelt zich op het standpunt van de associatiegedachte. Zij wenscht een samengaan van Ned.-Indië en Nederland tot ontwikkeling van Indië en de Indiërs en tot krachtige ontplooiing van al hare hulpbronnen. Zij zal krachtig partij kiezen tegen allen, die dezen vooruitgang van Indië zouden trachten tegen te houden of te belemmeren, dus tegen „tropenkollers" evenzeer als tegen de „Asmodeepers", die in een speciale *Asmodee-rubriek* aan den schandpaal der publieke verachting zal worden geslagen. Met haar grootste kracht zal „*Inlandsche Stemmen*" werken in opbouwenden arbeid, in versterking van de saamhoorigheids-gedachte en in opwekking tot parlementaire actie in het belang van grooter autonomie en zelfstandigheid van Ned.-Indië. De redactie zal in Inl. handen blijven, met bijstand en medewerking van een redactie-commissie, waarin o.a. zich bereid verklaarden zitting te nemen de heeren D. van Hinloopen Labberton, M. Lubberink, Abdoel Moeis, Raden Noto Negoro en Hadji Abdul Salim, terwijl verder nog verscheidene welmeenende Europeanen en ontwikkelde Inlanders hunne medewerking hebben toegezegd. Wij besluiten — alzoo de onderteekenaars — (Abdoel Moeis, Raden Noto Negoro en Hadji Abdul Salim) met den wensch, dat dit eerlijk streven van Inl. zijde om onpartijdig de bewegingen onder de Inl. bevolking te herzien en de ontwikkeling van de Inl. samenleving langs lijnen van geleidelijkheid zoo snel mogelijk in de gewenschte banen te voeren, alom op steun, of althans op welwillende belangstelling zal mogen rekenen."

Journalistick. De *Sinar Djawa* maakt bekend, dat haar redactie-commissie thans als volgt is samengesteld: *Semaoen* voor politieke aangelegenheden; *Mohamad Joesoep*, voor Indische berichten en die van Semarang; *Kadarisman*, voor de rubriek telegrammen; *Notowidjojo* voor economische zaken; *Aloewi* voor de verslagen van vergaderingen en reserve; *Alimin* te Batavia voor verspreide berichten en buitenlandsch nieuws. Voor den rechter is ieder voor zijn eigen rubriek verantwoordelijk en voorts voor elk stuk, waaronder zijn naam gesteld is. Opmerkelijk is 't — teekent de *Darmo Kondo* hierop aan — dat geen van allen hun adellijke titels daarbij vermeld hebben. 't Heeft de aandacht getrokken van velen, die nog belust zijn op het voeren van die adellijke praedicaten en die misschien ook zouden willen, dat die heeren van de redactie-commissie gegalonneerde petten droegen en *pojoeng sérèt* er op na hielden. 't Is om te gieren! Zoo besluit *Darmo Kondo!*

„Hati Darmowargo". Aan deze vereeniging is rechtspersoonlijkheid toegekend — zoo lezen wij in de *Sinar Djawa*. Haar zetel is de Pakoe Alam te Djokdjakarta. Het doel is: de verheffing van het zedelijk peil, de bevordering van de lichamelijke ontwikkeling en het welzijn van de leden, de versterking van den band onder de leden en van het gezinsleven. Het bestuur is als volgt samengesteld: *R. M. P. Gondho Atmodjo*, president; *R. M. P. Noto Atmodjo*, vice-president; *R. M. P. Broto Atmodjo*, 1e secretaris; *R. M. P. Soerjosoetarko*, 2de secretaris; *R. M. P. Noto Soepoetro*, penningmeester; commissarissen zijn de heeren: *R. M. Ario Soeria Ning Prong, R. M. Toemenggoeng Djajeng Irawan, R. M. Toemenggoeng Noto Soebroto, R. M. Toemenggoeng Djajengminarso, R. M. P. Sosro Atmodjo, R. M. Noto Negoro, R. M. Soerjo Koesoemo, R. M. Pakoewinoto, R. M. P. Poedjowinoto, R. M. Soepojo, R. M. Soebroto, R. M. Martosoedirdjo, R. M. Sosrosoedarmo* en *R. M. Ario Soerjo Atmodjo.*

„Javaansche Padvinders". In de Mangkoe Negaran is deze vereeniging opgericht onder de scholieren van Biskalan, Kepatian, Vooruitgang en Balapan. Elken Zondagochtend van 7—9 worden zij in het villapark (Balapan) als militaire recruten geoefend (oefeningen zonder het geweer) door korporaals en sergeanten van het Legioen, onder toezicht van officieren. Zij zijn gekleed in korten zwarten kniebroek, witte bloese met zwarte streepen en hebben als hoofddeksel een bamboe hoed van het Panama-model. De eerste uitrusting is, naar de *Sinar Djawa* vernam, door den *Prins Prangwedono* bekostigd.

Van Deventer-School. Te Djokdjakarta hebben de leerlingen van de kweekschool een *wajang orang* voorstelling in den Schouwburg gegeven, waarvan de opbrengst dienen zou ten bate van de ter genoemde plaats op te richten *Van Deventer-School. (Sinar Djawa).*

Begrooting Mangkoe Negaran. De *Sinar Djawa* maakt melding van de volgende posten uit de begrooting van de Mangkoe-Negaran: *f* 260.000 voor den gezondheidsdienst, waaronder begrepen zijn uitgaven voor oprichting van klinieken. — *f* 394.000 voor irrigatie. — *f* 82.000 voor onderwijs. — *f* 1.100.000 voor openbare werken, waaronder begrepen is een terugstorting van een door het Gouvernement gegeven voorschot. — *f* 250.000 voor de pestbestrijding. — De inkomsten worden zuiver op *f* 1650.000 geraamd.

Nogmaals de Hormat-Circulaire. De oude *Adat* van hurken en *sembah* wordt door een „Inzender" in de *Darmo Kondo* de *adat Kodok* (kikvorschen-gewoonte) genoemd, die nu uit den tijd moest zijn, althans niet meer in acht genomen worden door menschen, die gezond verstand hebben. Terecht is reeds meer dan eens in de bladen en bij andere gelegenheden opmerkzaam gemaakt, dat zij, die er nog op gesteld zijn, tot de „likkers" behooren, die daarmee hun domheid en tekortkomingen trachten te verbergen. De ambtenaren, die deze *hormat* van hunne ondergeschikten vorderen, zijn de z.g. „*gila hormat*"-menschen, door de Regeering als zoodanig gesignaleerd, ten blijke waarvan toch de bekende hormat-circulaire No. 2014 harerzijds in het leven is geroepen, maar ook nagekomen? Helaas nog 90 pCt. van de ambtenaren doen, alsof die circulaire niet bestaat. En bij den pandhuisdienst kan men zeggen, dat zij in 't geheel niet wordt nageleefd. Onlangs werd een beambte bij dien tak van dienst te Semarang weggejaagd, omdat hij 't waagde zijn Europeeschen chef in 't Maleisch te antworden, die hem in t' laag Javaansch iets vroeg. Ziet, de Europeaan mag wel in 't *Ngoko* (laag Javaansch) tot zijne ondergeschikten spreken, wat geen beleediging is. De schrijver wekt zijn landgenooten op, om tegen dergelijke handelwijze te protesteeren en bij de Regeering aan te dringen op strenge toepassing van de hierboven aangehaalde circulaire en bestraffing van de ambtenaren, die zich er niet aan storen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Onderwijs-zaken. In de *Warna Warta* wordt geklaagd, dat op de H. B. S. en H. Ch. S. het onderwijs in de aardrijkskunde en de geschiedenis van China en Japan onvoldoende is. Het is, alsof dit met opzet wordt gedaan — alzoo de schrijver — om het nationaliteitsgevoel bij de Chineesche leerlingen te dooden.

In een ander nummer van dit blad, zegt de Redactie naar aanleiding van het niet geven van onderwijs in de Chineesche taal op de H. Ch. Scholen, dat een hoog geplaatst ambtenaar verklaard heeft, dat hij 't niet noodig vond, dat in Ned.-Indië geboren Chineezen *(pranakans)* die taal aanleerden. Een ander ambtenaar, die zich, naar de meening van de redactie, voorzichtiger uitliet, had te kennen gegeven, dat de Regeering daartoe niet ongenegen was, maar uit geldgebrek er nog niet toe over kon gaan. De schrijver is evenwel van meening, dat een ieder het toch begrijpen moet, dat het al of niet kennen van de Chineesche taal voor de Chineezen in Ned.-Indie een levenskwestie is. Hij brengt in herinnering, dat de heer *Huang Yuang Pel* vóór diens terugkeer

naar China verzocht heeft aan de Chineezen in Ned.-Indië te zeggen, dat zij, naar zijn oordeel, te gronde zullen gaan, indien zij niet behoorlijk op de hoogte komen van de Chineesche taal en het Chineesche letterschrift. Ten slotte spreekt schrijver de waarschuwing uit, dat een dergelijke handelwijze voor de Holl. Regeering een lang en zeer ingewikkeld politiek staartje tengevolge kon hebben.

Een Vergelijking. In de *Sinar Sumatra* wordt een vergelijking gemaakt tusschen de verhouding van de Duitsche Amerikanen tegenover Amerika en van de Indo-Chineezen tegenover Nederland. Amerika heeft 't den Duitschers in dit land naar den zin kunnen maken, zoodat zij in den oorlog tegen Duitschland toch de zijde van Amerika hebben gekozen. Nederland heeft niets gedaan om de Chineezen in Ned.-Indië gunstig te stemmen. Zelfs worden zij in de Hollandsche bladen uitgescholden en aangeraden om maar naar China terug te keeren, als 't hun hier in Ned.-Indië niet bevalt. Wat zouden de Hollanders wel zeggen, indien de Chineesche regeering hetzelfde zeide tot hunne landgenoten in China? Eigenlijk hebben de Chineezen in Ned.-Indië meer recht zoo iets tot de Hollanders te zeggen dan omgekeerd, want zij waren er al eerder dan de Hollanders! Zoo meent schrijver.

Erkenning. In een ander nummer van hetzelfde blad trekt *Noermad* partij voor de Hollandsche regeering, die toch verschillende maatregelen genomen heeft, om hare onderdanen te bevredigen, zooals: vermeerdering van het aantal scholen, verbetering van het onderwijs, openstelling van betrekkingen voor Inlanders, verbetering van salarissen, enz. Hij laakt 't in de Inlanders — en de opwekking daartoe — om in Japan onderwijs te zoeken en verklaart uitdrukkelijk, dat de bevolking in West-Sumatra althans liever onder Nederlandsch gezag wil blijven, dan onder dat van Japan te komen.

Help U zelven. *P. W.* schrijft in hetzelfde blad, dat de zucht van de Inlanders om geen ander onderwijs te verlangen dan dat wat op de gouvernementsscholen gegeven wordt, voor hen steeds een hinderpaal zal zijn om tot verdere ontwikkeling te komen. Het Gouvernementsonderwijs toch, maakt slechts geschikt voor de vervulling van gouvernementsbetrekkingen. Komt daarbij nog het tekort aan scholen, en zoo zal de algemeene ontwikkeling van het volk nog lang op zich laten wachten. Hij raadt aan, om zelf scholen op te richten voor handel en industrie, in plaats van werk te maken van gouvernementsbetrekkingen. Hij wekt ook de vrouwen op om in deze richting werkzaam te zijn, door bijv. geen huwelijkscandidaat af te wijzen, omdat hij geen ambtenaar van het Gouvernement is.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Dienstplicht van Franschen in den vreemde.

't Heeft ons eenigszins verwonderd dat, toen een paar maanden geleden deze kwestie in Nederland aan de orde kwam, de herinnering niet is verlevendigd aan hetgeen wij in 't Koloniaal Weekblad kort te voren hadden medegedeeld over de vraag, zooals zij speciaal in Zuid-Amerika aanhangig is geweest. In Nederland was 't een milicien-sergeant hier geboren uit Fransche ouders, die tijdens den oorlog naar 't front was gegaan, bij kwam even in ons land terug, om te trouwen (meenen wij), maar toen werd hij hier als deserteur aangehouden. De Nederlandsche wet zegt, wie in Nederland geboren is, is Nederlander. De Fransche wet laat 't kind van Fransche ouders Franschman worden al is 't buiten Frankrijk geboren. De Fr. regeering was, volgens den pleiter, erg boos over de Nederlandsche toepassing van de Nederlandsche wet en dreigde tot middelen van weerwraak over te gaan, zoo althans deelden de dagbladen mede.

't Geldt echter volstrekt geen speciaal Nederlandsch geschilpunt, en de Fransche rechtsgeleerden welke zich over de kwestie hebben uitgesproken, vinden meerendeels 't Fransche standpunt niet 't meest aanbevelenswaardige.

't Onlangs gehouden congres van de Latijnsche landen van Amerika heeft de actualiteit verlevendigd. De rapporten t.z. waren uitgebracht door professor A. Weiss, van de rechtskundige faculteit te Parijs, en door Rondet Saint, bekend schrijven over koloniale vraagstukken, welke beiden 't Nederlandsche standpunt, dat ook dat der Amerikaansche republieken is, verdedigen. De redacteur van ,,l'Information universelle'', Victor Margueritte, is zich aan hun zijde komen scharen met een artikel, waaruit wij de hoofdpunten weergeven.

Vijf à zes honderd duizend Franschen hadden vóór den oorlog 't levende beeld van Frankrijk naar verre landen overgebracht, met Fr. handel, nijverheid, opvoeding en taal, met alle deugden en fouten den Franschman eigen. 5 à 600.000 Franschen of — men lette op 't verschil — zoons van Franschen, deze dan geboren en getogen in de toevallige verblijfplaatsen van de vaders, in verschillende klimaten en verschillende landen, de eersten daarentegen neergevallen in een gekozen oord, doch allen, op voet van gelijkheid, onderworpen aan de wetten van 't moederland. Allen onderworpen aan den bindenden militairen dienstplicht.

Duitschland stond in dezelfde verhouding tot zijn landverhuizers. Maar 't gaf vrijstellingen en liet de vertegenwoordigers van zijne belangen meerendeels waar zij zich bevonden, om zoo door een leger van propagandisten voor zijn zaak te ijveren, terwijl Frankrijk alles in 't werk stelde op zijn vertegenwoordigers uit 't buitenland terug te roepen. Mannen, die van groote beteekenis waren en hadden kunnen blijven voor de Fr. zaak, werden aan hun nuttigen werkkring ontrukt, om in Europa baanwachter, schrijver, magazijnknecht te worden. Zoo voor de geboren Franschen, die uit den vreemde zijn teruggeroepen. Hoe staat 't geval der zonen en kleinzonen?

Wij zeiden 't reeds volgens de Fr. wet zijn zij van Fr. bloed en dus Franschman. Sedert 30 jaren was op 't geval gewezen, maar 't parlement had geen tijd of redenen gevonden om er aandacht aan te schenken. De oorlogsmobilisatie gaf aan 't conflict zijn scherpen kant. De Zuid-Amerikaansche landen zeggen dat deze z.g.n. Franschen zijn Argentiniërs, Brazilianen, Bolivianen, enz., zoo althans spreken de wetten van 14 der 17 republieken. Wat meer is die z.g.n. Franschen hebben meerendeels in hun geboorteland dienstplicht vervuld, waardoor zij gestempeld zijn tot mannen van dat land, zij zijn wel van Fr. afkomst gebleven en 't is in 't belang van Fr. hen daarover niet met spijt of wrevel te vervullen.

Toen de mobilisatie hen opriep is een vrij groot aantal naar Europa gekomen. Kwamen van de 18.000 Fr. uit Chili 3.000 op, daarentegen gaf de Fr. Kolonie van Santiago de Cuba, die 3000 mannen telt, er met alle moeite 13. 't Stelsel wordt afgekeurd. Er moet een modus vivendi gevonden worden, schrijft Margueritte, Fr. moet voor de Fr. afstammelingen 't land van de goede herinnering, 't vaderland naar 't gevoel blijven. Wil men hen dwingen naar Fr. te komen, dan zal men Fr. juist voor hen sluiten en hen van Fr. vervreemden. Hij juicht de conclusie toe van 't bovenbedoelde rapport van professor Weiss, die hierop neerkomt:

Laat ons de zonen van 't latijnsche ideaal niet in de armen der Duitschers drijven. Om hen tot ons te brengen, om hen voor de Fr. zaak niet verloren te doen gaan, moeten zij worden vrijgesteld van den militairen dienst. Zij moeten in Frankrijk kunnen verblijven en toeven zonder verontrust te worden, zij moeten er gaarne de beste jaren van hun jeugd doorbrengen, die waarin 't intellect gevormd wordt.

Alleen wie zich na het 28e à 30e levensjaar in Fr. vestigt of blijft moet als Fr. onderdaan worden behandeld.

Ook Rondet Saint adviseert dienovereenkomstig.

Nederland vindt voor zijn standpunt dus niet alleen steun bij de Z.-Amerikaansche republieken, die over hetzelfde beginsel met Frankrijk in conflict zijn, maar ook bij onpartijdige Fransche adviseurs.

Lief land!

In ,,La Dépêche Coloniale'' van 8 Februari l.l. komt een artikel voor dat ons, als buren van de Franschen in Guyana, meer bijzonder kan interesseeren. Door de veelvoudige ontvluchtingen van bannelingen uit Guyana (gemiddeld meer dan 700 p. j.) wordt de rust en veiligheid van de vreedzame kolonisten te veel in onzekerheid gebracht. De losloopende misdadigers treden soms zelf gewapenderhand op.

Hoever strekt de verantwoordelijkheid van den staat zich uit ten opzichte van de nadeelen door die ontvluchten berokkend, welke door 't bestuur der strafkolonie beter hadden moeten worden bewaakt?

De ,,Conseil d'état'' heeft getracht hierop een antwoord te geven door twee beslissingen van 28 December en 4 Januari l.l, op reeds geruimen tijd te voren ingebrachte protesten.

De eerste zaak betrof een landbouwer Duchesne, wonende te Koeroe, die den 29en Maart 1911 ernstig gewond werd door den banneling Mademba Tall, welke op dien dag uit de strafkolonie was ontvlucht. Reeds had de minister van koloniën bij beschikkingen van 25 October 1912 en Januari 1913 afwijzend beschikt op een verzoek om schadeloosstelling te dier zake van 15.000 francs. Duchesne was gratis geneeskundig behandeld, maar had gevolgen behouden, die hem op zijn leeftijd (64 j.) minder bekwaam voor zijn taak maakten, terwijl hij ook tijdens zijn behandeling verlies in zaken had geleden.

Officieel was hiertegenover gesteld, dat 't bestuur der strafkolonie alles gedaan had wat voorgeschreven was, 't zou tegen den geest der wet van 30 Maart 1854 ingaan alle bannelingen opgesloten te houden, bovendien was de daad van Mademba tot zekere hoogte door Duchesne uitgelokt. Werd de schadeloosstelling ingewilligd dan zou dit een aanspraak op vergoeding insluiten voor alle schade door alle vluchtelingen toegebracht of voortaan toe te brengen.

Duchesne antwoordde nader en berichtte daarbij dat in 't kamp, waarin Mademba Tall werkte met 47 anderen, slechts 2 bewakers dienst deden. De regeering ging er niet op in, 't bewijs van nalatigheid in den voorgeschreven dienst was niet geleverd, er was dus geen schuld en geen reden tot schadevergoeding. Niet erg geruststellend voor de bevolking van Guyana!

De tweede zaak betreft eveneens een inwoner van Koeroe, Sinais genaamd en optredend als voogd van de kinderen Zulemaro, wier vader den 3en April 1914 vermoord was door een ontvluchte veroordeelde. Zulemaro keerde met twee kameraden van zijn werk terug, toen zij de vluchtelingen Bagué en Cassabois ontmoetten, die hun vroegen hen te vergezellen. De weigering van Zulemaro was voldoende geweest om hem met een kogel neer te leggen. Niet alleen waren ook hierbij geen voldoende maatregelen genomen om 't wegloopen te voorkomen, maar Bagué was toen al ongeveer een jaar voortvluchtig en van ernstige pogingen om zich weer van hem meester te maken was niet gebleken.

De minister van koloniën wilde destijds ook niet toegeven, dat er een reden was om bij 't bestuur een te-

kortkoming te erkennen en evenmin dat niet krachtig genoeg werd opgetreden om vluchtelingen weer op te vatten. Van de in de laatste tien voorafgaande jaren ontsnapte 7252 veroordeelen waren toch 5850 weer opgevat. Zelfs waren kort vóór den moord op Zulemaro twee bewakers bij een vervolging gewond geworden. De hulp, die de vluchtelingen bij de bevolking ondervinden, bemoeilijkt 't terugvinden en brengen in hooge mate — of dit weer geen gevolg zou zijn van het terrorisme, dat de é v a d é s kunnen uitoefenen?!

De voogd hield aan, hij vroeg maar een jaarlijksche toelage van 200 fr. tot den 18-jarigen leeftijd en daarna een uitkeering voor eens van 10000 fr. De afdeeling van 't departement, tot wier bevoegdheid dit behoorde, schoof de zaak ditmaal niet van zich af. Aan haar rapport ontleenen wij 't volgende. Voor 't tijdstip waarop de moord was begaan, werd door 't bestuur van het kamp geen toezicht uitgeoefend op de plaatsen, waar de ontvluchten openlijk woonden en kantines hielden, waarin wapens en munitiën aanwezig waren. 't Bestuur was zelfs verwittigd van 't bestaan van een organisatie, om 't kamp van Gourdouville, die de openbare orde bedreigde, doch had hiertegen geen maatregelen genomen. De voormelde verwonding van twee bewakers was geschied bij een aanval van vluchtelingen op die bewakers. Na den moord op Zulemaro werd pas de hulp der maréchaussées ingeroepen, die de moordenaars dadelijk wisten in te palmen. De verantwoordelijkheid van de regeering behoorde erkend te worden, daarom werd 't voorstel gedaan om aan de kinderen van den verslagene 200 fr. p. j. uit te keeren tot het volbrachte 15de jaar. Dienovereenkomstig is beslist. Geen rijkdom 96 gulden in 't jaar!

Kapok als verbandmiddel.

De chef van 't koloniale hospitaal van Nogent sur Marne, J. Silhol, heeft een interessant rapport uitgebracht over de kapokverbanden. De eigenschappen van de kapok zijn ondoordringbaarheid voor vocht, ether gaat er door heen zonder 't imperméabele te schaden, andere vluchtige stoffen veroorzaken een kortdurende doordringbaarheid voor vocht. De kapok neemt van geïrrigeerde wonden niet alleen de wondafscheidingen op, maar ook de ingebrachte vloeistoffen, zooals de Dakin, de serum physiologique. Bij de droge wonden neemt de kapok, zonder bemiddeling van eenige andere stof, de afscheidingen van de wond, de bloedlichamen en de microben op. Hij schijnt de gevormde etter niet op te nemen, die aldus arm aan microben wordt. Opvallend is de zuiverheid van de wond, die geen microben behoudt, terwijl de weefsels van 't verband er van krioelen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Indische Gids.

De Maart-afl. opent met een beschouwing van den heer A. E. Sitsen, directeur der Ned.-Indische artsenschool te Soerabaja, met eene beschouwing, getiteld: Hooger onderwijs in Ned.-Indië, waarin schr. een pleidooi houdt voor de stichting eener Indische Universiteit, tenminste voor zoover de medische faculteit betreft.

De heer L. L. F. de Greve, de critiek van den heer W. H. M. Schadee weerleggende (zie de Febr.-afl. van de I. G.), ontwikkelt nogmaals zijne bezwaren tegen de plannen „Belawan Oceaanhaven".

Onder het opschrift „Contact tusschen bestuurders en bestuurden", betoogt de ass.-resident J. E. Jasper de wenschelijkheid om de Inlandsche bevolking zelve rechtstreeks bekend te maken met nieuwe maatregelen, gedachte verbeteringen, enz. van bestuurswege, welke thans slecht of niet tot haar doordringen, verkeerd begrepen en uitgevoerd worden. Het middel acht schr. daartoe het voor het dessavolk toegankelijk maken van de maandelijksche districtsvergaderingen en de wekelijksche onder-districtsvergaderingen, waarop met de opgekomenen op gemoedelijke wijze belangrijke onderwerpen zouden kunnen worden besproken door bestuursambtenaren en deskundigen van speciale diensttakken.

In den laatsten tijd wordt er veel gesproken over een mogelijke, toekomstige luchtstikstofindustrie in Ned.-Indië, waarin de ir. W. L. Utermark Jr. aanleiding vindt eene beschouwing te wijden aan dezen tak van moderne nijverheid.

De heer S. Kalff besluit de artikelenreeks met een stuk „Oost-Indische gasconnades", waarin hij, aan de hand van diens reisboek, de lotgevallen schetst van zekeren Frederik Andersen Bolling, een Deen, die in 't laatst van 1669 als adelborst naar Indië vertrok.

Overigens de maandelijksche rubrieken: Varia. — Revue van brochures. — Koloniale literatuur. — Wetenschap en industrie. — Bibliographie voor O.- en W.-Indië.

De Ingenieur.

In No. 10 van 9 Maart j.l. eene technische beschouwing van den ir. W. de Haan over de verwerking van Sumatraansche zilverertsen.

In- en Uitvoer.

De heer Th. P. C. J. Op de Coul zet in No. 10 van dit weekblad zijne beschouwingen voort over onze Indische cultures in 1917 en hare vooruitzichten voor 1918. Schr. behandelt thans de rubber.

Cultura.

Het Febr.-Nr. bevat het vervolg van P. C. van der Wolk's „Onderzoekingen betreffende den cocospalm (verricht aan het laboratorium der selectie- en zaadtuinen te Buitenzorg).

Ons Land.

De afl. van 27 Febr. bevat een beschouwing „Nieuwe Indische politiek", en eene bespreking van verschillende persstemmen over een eventueelen kolonialen uitverkoop.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 10: Wollig maken en bleeken van bastvezels, door Plante Febure. — Prijs van suiker in eenige landen op 1 Maart 1918, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Een nieuwe suikerrietziekte in Porto Rico, besproken door Prof. Dr. Joh. Westerdijk. — Kamers van Landbouw in Ned.-Oost-Indië, door J. Sibinga Mulder. — Taxatie van den beetwortelsuikeroogst in de Vereenigde Staten. — De Indische en de Nederlandsche rubbermarkt na den oorlog. — Bericht omtrent de Gouv. Kina-onderneming over het 3e kwartaal 1917. — Uitvoer van Java en Madoera. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. Enz.

Verhandel. Geologisch Mijnbouwkundig Genootschap.

Verschenen is het 6e stuk van deel II, waarin o.a. de volgende onderwerpen: Foraminiferen van de Noordkust van Atjeh, door W. F. F. Oppenoorth. — Geologie van Noord-Halmahera. Voorloopige mededeeling, door E. Gogarten. — Kort overzicht onzer kennis omtrent geologische formaties en bergvormende bewegingen in den O.-I. Archipel beoosten Java en Celebes, door H. A. Brouwer. — Opgave van geschriften over geologie en mijnbouw van Ned.-Oost-Indië (vijfde vervolg), door R. D. M. Verbeek.

Handel en Bedrijf.

No. 4 van dit halfmaandelijksch tijdschrift bevat een artikel van F. Hoogewerff over steenkolenproductie in Ned.-Indië (naar aanleiding eener verhandeling van Dr. H. Blink over dit onderwerp in het Tijdschr. voor Econ. Geographie.) — Voorts het vervolg van „De Kinacultuur en haar administratie" (IV. Onderhoud der tuinen; V. Oogst).

De ontwikkeling van de N.-I. Nijverheid gedurende den oorlog.

Onder dezen titel is dezer dagen eene belangwekkende publicatie verschenen van de afdeeling Nijverheid en Handel van het departement van landbouw, waarin geschetst zijn de gevolgen van de 3-jarige oorlogsperiode voor eenige van de voornaamste takken van nijverheid. Speciaal is daarbij de aandacht gevestigd op nieuwe takken van industrie, die sedert Augustus 1914 in Indië in het leven zijn geroepen.

Was vóór het uitbreken van den oorlog de toestand van de nijverheid hier in Indië betrekkelijk bevredigend, na Augustus 1914 werd deze voor industrie minder gunstig, ook door een bijna algemeen streven naar bezuiniging.

De aanvoeren van grondstoffen en half fabrikaten uit Europa, bleven, zij het tegen verhoogde prijzen, in de laatste helft van 1914 mogelijk, maar geleidelijk werden de moeilijkheden grooter en werd er geleidelijk toe overgegaan de grondstoffen enz. ook uit Japan en de Vereenigde Staten te betrekken. De toestand in dit opzicht was in 1915 en ook in 1916, ofschoon ook hier moeilijkheden in toenemende mate zich voordeden niet onbevredigend te noemen, ofschoon eene belangrijke prijsstijging intrad. In 1917 hield deze gunstige stand van zaken aan en ondanks de wassende moeilijkheden in het verkrijgen van grondstoffen en het oploopen der prijzen is ook thans de toestand nog niet bepaald ongunstig te noemen.

De vooruitzichten zijn evenwel veel minder gunstig; het uitvoerverbod van Amerika, de geringe voorraden van grondstoffen hier te lande, de te verwachten moeilijkheden voor de landbouwnijverheid, de afnemende koopkracht van de bevolking, zijn alle factoren, die de toekomst, indien althans de oorlog nog lang mocht aanhouden, donker doen inzien.

(Ontleend aan een aankondiging in de „Java-Bode" van 11 Dec., Ao. Po.).

Neerlandia.

In het Maart-Nr. een optimistisch artikel van den heer Fr. Oudschans Dentz over Surimane, waarin Schr. aan de hand der cijfers aantoont dat de economische toestand dezer kolonie lang niet zoo ongunstig is als sommigen willen doen voorkomen.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Inhoud van afl. 49: De Baliërs (met afb.). — Uit den Djambi-opstand. In Moeara Tebo. — Eene Bantamsche Koningsvrouw, door Dr. E. B. Kielstra. — Het zeerooversjongetje, door M. C. Kooy—Van Zeggelen (vervolg).

De Macedoniër.

Het Maart-Nr. van dit Zendingsperiodiek bevat een artikel over Tao (Confucius en Laotse), door J. Waterink. — Voorts o.m. het vervolg der historische beschouwing van Ds. D. K. Wielenga over het eiland Soemba. Schr. behandelt thans de periode 1886 (civielgezaghebber de Roo van Alderwereld).

Weekblad voor Indië.

No. 29 getiteld: „Koffie-Nummer" bevat o.a. de volgende opstellen: De koffiecultuur, door J. Koning. — De handel in koffie, door A. Kwast. — De herleving van de koffiecultuur in Ned.-Indië, door P. J. S. Cramer. — Voordeelen van de „Risico-verdeeling" in verband met de huidige koffiecrisis, door E. van Vollenhoven. — De geschiedenis der koffie, door P. L. — Een koffiepraatje, de Java-koffieplanters, hun leven en werken, door Th. M. F. S. — Een en ander over de koffiecultuur op Bali, door E. W. Wijers. — De koffiecultuur in Brazilië, door J. H. Kuneman Jr.

De Taak. Algemeen Indisch Weekblad.

Van dit periodiek werden 4 Nrs hier te lande ontvangen. Enkele bijdragen verdienen speciale vermelding, n.l. Kinderhuwelijken, door A. Muhlenfeld (No. 14). — Unificatie van de directe belastingen, door P. J. Gerke. — Noto Soeroto, door H. Heumann. — Volksraad en zelfbestuur, door K. de J. — Geologische kaarteering van Ned.-Indië, door H. Philippi (Nr. 15). — Van werkman tot ondernemer, door H. 's Jacob. — Iets over de politieke beteekenis van den Islam. — De plaats van den Indo in de Indische beweging, door J. J. E. Teeuwen. (No. 16). — Terugbrenging van de particuliere landerijen tot het staatsdomein, door A. M. Joekes. — Dr. J. C. Koningsberger (met portret), door W. G. B. — Indië-Weerbaar en mijnwormplaag, door Dr. Ph. Laoh.

De afstammelingen van Nederlanders op Kisser.

In aansluiting bij hetgeen in vorige nummers van dit blad omtrent deze lieden (aan de hand van verschillende bronnen) werd medegedeeld, het volgende uit de Java-Bode geknipte bericht:

In de „Java-Bode" van 22 Juni l.l. hebben wij melding gemaakt van plannen der Regeering om de uit ongeveer 200 leden bestaande mestiezen kolonie op het eiland Kisser (residentie Timor en Onderhoorigheden) te hulp te komen. Deze lieden toch, afstammelingen van tijdens het bestuur der O. I. Compagnie zich aldaar gevestigd hebbende Hollanders, die in hoofdzaak samenwonen in de negorij Wonzeli, de hoofdplaats der onderafdeeling Wetar, verkeeren in ongunstige omstandigheden. Voor landbouw voelen deze lieden, die ondanks de vermenging met de inheemsche bevolking hun Westersch cachet behouden hebben en waaronder zelfs blondharigen en blauwoogigen worden aangetroffen, weinig, terwijl ook de handel in visch enz. met Portugeesch Timor en de vischvangst hun slechts een schamel bestaan oplevert.

Naar wij thans vernemen is onlangs door de Regeering eene voorloopige beslissing genomen om in den toestand van deze arme nazaten van Europeanen verbetering te bregen. Daartoe heeft de stoot gegeven eene in het laatst van het vorig jaar in het residentiekantoor te Ambon gehouden bijeenkomst, welke bijgewoond werd door de residenten van Timor en Ambon, de predikanten van Koepang en Ambon, de gezaghebber van Wetar, de 1ste luitenant B. H. Tersteege, de gewestelijke secretaris van Timor en de inspecteur van het inlandsch onderwijs te Amboina.

Het plan, waarvan wij reeds eerder spraken, om deze menschen over te brengen naar den vasten wal van Timor zal tot uitvoering komen; d.w.z. niet zooals aanvankelijk beoogd werd, allen tegelijk, maar geleidelijk. Het staat trouwens volstrekt niet vast, dat allen tot vrijwillige verhuizing bereid zouden zijn; wèl is gebleken, dat velen in hunne tegenwoordige omstandigheden liever niet als Europeanen beschouwd willen worden maar er wel prijs op stellen, dat hunne kinderen tot Europeanen worden opgevoed en behoorlijk onderwijs ontvangen.

Besloten is om te beginnen een 12-tal gezinnen, die daartoe genegen zijn naar de hoofdplaats Koepang over te brengen en ze aldaar van landswege te huisvesten, terwijl de kinderen zullen worden toegelaten tot de Europeesche school aldaar zonder betaling van schoolgeld.

Die gezinnen zullen overigens zelve in hun onderhoud hebben te voorzien, doch zullen hun van bestuurswege zooveel mogelijk faciliteiten worden verleend.

Van het verloop van deze proef zal het afhangen of in deze richting zal worden voortgegaan.

Voor die proefneming zijn de noodige gelden ter beschikking van den resident van Timor gesteld.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Niewsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van de Redactie-Commissie:

Naar wij vernemen heeft de Gouverneur-Generaal aan den Minister van Koloniën geseind, dat de Tentoonstelling te Soerabaja tot na den vrede is uitgesteld om voldoenden tijd tot voorbereiding te hebben in alle landen.

EMIEL HULLEBROECK zal op *Vrijdag 22 Maart* in Diligentia op herhaald verzoek, een POPULAIREN INDISCHEN AVOND geven met volledig programma.

De toegangsbewijzen voor dezen avond zullen zijn: zaal (middenvak) en 1e rij balcon *f* 1.—, zaal (zijvakken) *f*0.75. Balcon *f* 0.50, alles verhoogd met 10 pCt. sted. belasting.

Plaatsbespreking aan Diligentia.

Van de Afdeeling 's-Gravenhage:

In verband met de groote aanvraag om toegangskaarten voor de lezing van den heer R. M. S. Surya Ningrat op den 8en Maart j.l., zoodat aan ± 150 aanvragen niet kon worden voldaan, deelt het Bestuur mede, dat de Heer S. N. op het eind van April of begin Mei nogmaals eene lezing zal houden.

De Secretaris,
J. A. SOETENS.

Van de Vereen. Koloniaal Instituut te Amsterdam:

De Tropische Natuur, van A. H. Blaauw, in schetsen en kleuren. Amsterdam 1918. *2de Druk.* Prijs ingen. *f* 3.50. Geb. *f* 4.—.

Aan de leden van alle Koloniale Vereenigingen en de studeerenden aan de Koloniale onderwijs-inrichtingen in Nederland wordt dit werk tegen een gereduceerden prijs van *f* 2.50 ingen. en *f* 3.— geb. verkocht, mits rechtstreeks besteld bij de Bibliotheek van het Koloniaal Instituut te Amsterdam.

Van de Afdeeling Amsterdam:

Voor de afdeeling Amsterdam van de vereeniging „Oost en West" hield gisteravond in „American" de Heer Brondgeest uit Haarlem een causerie over Indië. Spr. begon met op te merken, dat deze lezing niet beoogde te zijn een behandeling in finesses van de ligging en omvang der verschillende eilanden, doch dat hij den talrijken aanwezigen een kijkje wenschte te geven in het land, dat in de levensbelangen van Nederland een zoo gewichtige rol vervult. Het onderwerp, dat luidde „wat moeten wij van Indië weten?", leidde er toe, dat spr. in groote trekken naging wat voor hem, die zich eerlang in onzen archipel wenscht te vestigen, van belang is. En zoo voerde hij zijn gehoor, het medegedeelde door lichtbeelden verduidelijkende, langs de kuststreken en door het bergland, vertelde van de inboorlingen, die het grootste deel der bewoners van den archipel uitmaken, van hun zeden, gewoonten en karaktertrekken en vond aldus gelegenheid er op te wijzen, hoe men z.i. het best met de verschillende typen der bevolking kan omgaan.

Vervolgens ging spr. kortelijk de verschillende diersoorten en flora op de diverse eilanden na, wijdde een enkel woord aan het particuliere grondbezit, dat op Java nog veelvuldig wordt aangetroffen, en dat een schel licht werpt op de verouderde toestanden, die daarvan het gevolg zijn.

Spr. stelde helder in het licht het belang dat het moederland bij zijn koloniaal bezit heeft en memoreerde hoe hierop ook onder andere gewezen is door den gewezen Gouverneur-Generaal Idenburg en Mr. Van de Rivière, die in woord en geschrift krachtig hebben aangedrongen op werkzaamheid inzake de ontwikkeling van Indië, daar, als wij dezen plicht verzaken, er liefhebbers te over zouden blijken om dezen arbeid van ons over te nemen.

Spr. tractte de dikwerf gehoorde meening te ontzenuwen, als zoude Indië een ongezond land zijn; voor hem, die krachtig naar lichaam en geest er heen gaat, levert het klimaat geen gevaren op, al is de natuur in de bergen meer geëigend voor het Hollandsche ras dan de atmospheer der kustplaatsen.

Duidelijk deed spr. naar voren komen de zegenrijke inwerking van zendingen en missies; vooral de medische zending, die in het bijgeloof der inlanders zulk een hardnekkigen vijand vindt om te bekampen, verdient de grootste waardeering.

Na nog verschillende andere punten aangestipt te hebben, die voor den in Indië zijn woonplaats vestigenden Nederlander geacht mogen worden van belang te zijn, beëindigde spr. zijn toegejuichte rede.

De Heer Brondgeest heeft een uitstekend werk gedaan met zijn rede over hetgeen noodig is te weten betreffende het leven in Indië. Een talrijk publiek was aanwezig, waaronder zeer vele jongelui, die later naar Indië willen gaan. Wij zouden andere afdeelingen van „Oost en West" zeer aanraden dezen spreker ook uit te noodigen."

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending voor den Nederl.-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-Onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

Twee leeraren in de Plant- en Dierkunde.

Een leeraar in de Nederlandsche taal.

Drie leeraren in het teekenen.

Gouvernements-arts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (voor vasten of tijdelijken dienst).

Gouvernementsarts ter bestudeering van het tuberculose-vraagstuk in Indië.

Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding.

Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden.

Technisch bacterioloog bij den burgerlijken geneeskundigen dienst.

Civiel-ingenieur als leeraar bij het middelbaar technisch onderwijs.

Verpleegster bij het krankzinnigenwezen.

Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen.

Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.

Adjunct-gouvernements-accountant.

Ingenieur voor de Landsgebouwen (Bouwkundig ing.)

Bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken:

Civiel-ingenieur. — Tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden op de Buitenbezittingen (civiel-ingenieur.) — Opzichter. — Tijdelijk bouwkundig opzichter.

Opziener bij den dienst van het mijnwijzen.

Opziener bij den dienst der Ombilinmijnen.

Laborant voor de Banka-tinwinning.

Adjunct-landmeter bij het kadaster.

Bij den dienst der Staatsspoorwegen:

Civiel-ingenieur. — Werktuigkundig ingenieur. — Ingenieur voor het signaalwezen. — Adspirant-adjunct-chef of adjunct-chef der 1ste of 4de afdeeling.

Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).

Bij den post-, telegraaf- en telephoondienst:

Adspirant-ingenieur. — Commies.

Onderwijzer bij de 3de klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs.

Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.

Bij de Gouvernements-marine: derde stuurman. — Leerling-machinist.

Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.

IJker ten behoeve van het ijkwezen in Ned.-Indië.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van het Ministerie van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant van 1 Maart 1918 No. 51).

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Familiës, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao. Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.) Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.